

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“มัจจุณาพภาท — สัตว์โลกถูกความตายครอบงำไว้”

มัจจุณาพภาท อ่านตามภาษาบาลีว่า มัต - จุ - นาบ - พา - หะ - ตะ มาจากคำว่า มัจจุณา (ความตาย) กับคำว่า อพภาท (ครอบงำไว้) รวมกันเป็น มัจจุณาพภาท แปลว่า สัตว์โลกถูกความตายครอบงำไว้, สัตว์โลกอันความตายครอบงำไว้ เป็นความจริงอย่างยิ่งที่ว่า สัตว์โลกถูกความตายครอบงำไว้จริงๆ คือ ไม่มีใครหนีจากความตายไปได้ ไม่มีใครพ้นจากความตายไปได้เลย ไม่ว่าจะเป็นใครก็ตาม ล้วนตกอยู่ในอำนาจของความตายทั้งนั้น แสดงถึงความเป็นจริงของสัตว์โลกที่เมื่อเกิดมาแล้ว ก็จะต้องละจากโลกนี้ไป ความตายก็พรากทุกสิ่งทุกอย่าง ไม่สามารถย้อนกลับมาเป็นบุคคลนี้อีกเลย สำหรับผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่ ตายแล้วก็ต้องเกิด ส่วนผู้ที่ดับกิเลสหมดสิ้นถึงความเป็นพระอรหันต์แล้ว เมื่อดับขันธปรินิพพาน (ดับโดยรอบซึ่งขันธ ไม่มีสภาพธรรมใดๆเกิดอีกเลย) ก็ไม่มีการเกิดอีก เพราะดับเหตุที่จะทำให้มีการเกิดได้แล้ว

ข้อความในพระสูตรต้นปิฎก ขุททกนิกาย สุตตันตปิฎก สลลสูตร แสดงความเป็นจริงว่า สัตว์โลก ล้วนเป็นผู้ถูกความตายครอบงำไว้ทั้งหมด ดังนี้

ภาษาขณินที่นายช่างทำแล้วทุกชนิด มีความแตกเป็นที่สุด แม้ฉนใด ชีวิตของสัตว์ทั้งหลาย ก็ฉนนนั้น ทั้งเด็ก ทั้งผู้ใหญ่ ทั้งคนเขลา ทั้งคนฉลาด ล้วนไปสู่อำนาจของความตาย มีความตายเป็นที่ไปในเบื้องหน้าด้วยกันทั้งหมด เมื่อสัตว์เหล่านั้นถูกมฤตยู (ความตาย) ครอบงำแล้ว ต้องไปปรโลก (โลกหน้า) บิดาจะป้องกันบุตรไว้ ก็ไม่ได้ หรือพวงญาติจะป้องกันพวงญาติไว้ ก็ไม่ได้”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงตลอด ๔๕ พรรษา ไม่ว่าจะเป็นส่วนใดของคำสอน ล้วนเป็นคำจริง เป็นคำอนุเคราะห์เกื้อกูล เป็นคำหวังดี เป็นเครื่องเตือนที่ดีในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้ที่ได้ฟังได้ศึกษา มีความเข้าใจถูก เห็นถูก มีความประพฤติที่ดีงามทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ ขัดเกลากิเลสซึ่งเป็นเครื่องเศร้าหมองของจิต จนกระทั่งสูงสุดเพื่อถึงความเป็นผู้หมดจดจากกิเลสดับกิเลสทั้งปวงได้อย่างหมดสิ้น

ความตาย เป็นสภาพธรรมที่มีจริง เป็นจิตที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวเท่านั้นในชาติหนึ่งๆ เป็นจิตขณะสุดท้ายที่เกิดขึ้นแล้วดับไป จิตขณะสุดท้ายของชาตินี้ ทำกิจจุติ คือ ทำกิจเคลื่อนหรือสิ้นสุดสภาพความเป็นบุคคลนี้ในชาตินี้ จะกลับมาสู่ความเป็นบุคคลนี้อีกไม่ได้เลย ความตายเป็นความจริงที่ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้เมื่อถึงคราวตาย

ใครๆ ก็ช่วยไม่ได้ ใครๆ ก็ต้านทานไว้ไม่ได้ จักต้องตายแน่แท้ จักต้องตายเหมือนกับคนที่ตายไปแล้วนั้นแหละ ไม่มีใครรอดพ้นจากความตายไปได้เลย

ทุกคนที่เกิดมา ในที่สุดแล้วก็ต้องตาย ไม่มีใครรอดพ้นจากความตายไปได้เลยแม้แต่คนเดียว ความตายจึงเปรียบเสมือนผู้เป็นใหญ่ที่ครอบงำหมู่สัตว์ทั้งหลายให้เป็นไปในอำนาจของตน ทำให้ทุกคนที่เกิดมาไม่สามารถรอดพ้นจากความตายไปได้เลย จะอยู่ที่ไหนก็ไม่พ้น เราไม่รู้ว่าคุณตายจะมาถึงเมื่อใด เรื่องตายไม่ใช่เรื่องใหญ่ แต่เรื่องใหญ่ที่ควรจะได้พิจารณาคือ ก่อนที่วันนั้นจะมาถึง ควรจะทำอะไรที่จะเป็นประโยชน์สำหรับชีวิต ถ้าเป็นผู้ประมาทหมัวเมา ไม่สะสมกุศล ไม่มีการฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญา มีแต่เพลิดเพลินเป็นไปกับอกุศล เก็บสะสมสิ่งสกปรกไว้ในจิตโดยตลอด ย่อมไม่คุ้มค่ากับการที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ซึ่งได้อย่างยากแสนยาก พอความตายมาถึงจะขอผัดผ่อนว่า ขอฟังธรรมก่อน ขอให้ทานก่อน ขอเจริญกุศลก่อน ก็เป็นไปไม่ได้

สัตว์โลกถูกความตายครอบงำไว้ ความจริงเป็นอย่างนี้จริงๆ ไม่มีใครพ้นจากความตายไปได้เลย เกิดมาแล้วก็ตายไป สิ่งที่เป็นสาระเป็นประโยชน์ที่สุด ไม่ใช่ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข หรือว่าความติดข้องในลาภ ยศ สรรเสริญ สุข แต่เป็นความเข้าใจถูกเห็นถูกคือ ปัญญา เพราะเหตุว่า ยามยาก ยามลำบาก ยามทุกข์ใจ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ไม่สามารถช่วยได้เลย แต่ว่าความเข้าใจถูกเห็นถูก ไม่ว่าจะกำลังเป็นทุกข์ เจ็บไข้ได้ป่วย หรือว่าได้รับภัยพิบัติต่างๆ ขณะนั้นปัญญาก็ไม่ได้ทำให้เกิดความทุกข์เลย เพราะว่าสามารถที่จะเข้าใจความจริงในขณะนั้นได้ว่า ทุกอย่างไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครเลย ทั้งหมดล้วนเกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย

แต่ละคนมีเวลาจำกัดที่จะอยู่ในโลกนี้จริงๆ ข้อความตอนหนึ่งในการสนทนาธรรมที่มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา วันอังคารที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๕ อาจารย์สุจินต์ บริหารวนเขตต์ ได้กล่าวว่า

ทุกคนมีเวลาที่จะอยู่ในโลกนี้จำกัด ไม่ได้อยู่ตลอดไปแน่นอน จำกัดความมากน้อยยาวนานเท่าไร ไม่มีใครรู้ได้ เพราะฉะนั้น เมื่อไม่รู้ก็ประมาทไม่ได้ ความเป็นบุคคลนี้จะเหลือเท่าไร จะมีเท่าไร แล้วความเป็นบุคคลนี้ทำอะไรบ้าง แล้วความรู้ที่เกิดจากการเป็นบุคคลนี้มีโอกาสจะรู้ได้ มีไหม มีเท่าไร รู้ถูกหรือรู้ผิด มันคงแค่ไหน? เพราะฉะนั้น คำนึงถึงการที่จะไม่เป็นคนนี้อีกยาวนานถึงร้อยปี พันปี หมื่นปี แสนปี แต่ตามเวลาที่กำหนด แล้วแต่ เปลี่ยนไม่ได้ แลกไม่ได้ บอกไม่ได้ บังคับไม่ได้ สิ่งที่ได้ทำแล้วในชาตินี้ทุกวัน เป็นอะไร?

ทุกคนไปแน่ ช้าหรือเร็ว เวลาที่ยังไม่ไปยังเหลืออยู่ ไม่รู้ว่าจะนานเท่าไร ทำอะไรที่จะเป็นประโยชน์ หรือว่า ติดข้องไปสันทุสสานเพลิดเพลินไปแล้วก็หมด ไร้สาระ ไม่มีอะไรที่เป็นสาระ ทัณณมากขึ้น ทุกชาติ? เพราะฉะนั้น ควรเป็นโอกาสที่จะได้รู้จักพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงตรัสรู้สิ่งที่มีทุกขณะ

ตามความเป็นจริง แล้วยังสามารถที่จะแสดงความจริงนั้นให้คนอื่นได้ไตร่ตรองได้พิจารณาได้เข้าใจ ด้วย เว้นจากพระองค์ ใครสามารถจะทำให้ความเข้าใจสิ่งที่กำลังมีเดี๋ยวนี้เกิดขึ้นได้? เพราะฉะนั้น ก็คือว่า ทั้งชีวิตที่มีในความเป็นบุคคลนี้ เป็นบุคคลนี้ประเภทไหน?”

เพราะฉะนั้นแล้ว ควรอย่างยิ่งที่จะมีการเริ่มต้นด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยอาศัยพระธรรมแต่ละคำที่ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ดีแล้ว ฟังพระธรรมให้เข้าใจ สะสมความเข้าใจถูก ความเห็นถูกเป็น ปัญญาของตนเอง และเจริญกุศล สะสมความดีทุกประการโดยไม่มีเว้น เพื่อขัดเกลากิเลสของตนเองต่อไป การเจริญกุศลสะสมความดี ไม่ควรรื้อหรือไม่ควรที่จะผัดวันประกันพรุ่ง แต่ควรเริ่มตั้งแต่ในขณะนี้ เพราะในชีวิตประจำวัน อกุศลจิตเกิดมากกว่ากุศลจิตตามการสะสมมาของความไม่รู้และกิเลสทั้งหลาย ถ้ากุศลจิตไม่เกิด นั่นก็หมายความว่า เป็นโอกาสที่อกุศลจิตจะเกิดขึ้น สะสมอกุศลเพิ่มมากขึ้นซึ่งเป็น โทษกับตนเองเท่านั้น ไม่ได้นำคุณประโยชน์ใดๆ มาให้เลย

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗